

Katolikoaren egintza politikan

Katoliko izatea ez da arrazoi politikari iges egiteko.

Baizik kontrara.

Ala ematen du aditzera Mater et Magistra-k, dionean ba-ze kristauak munduko zeregifetan beren langintza gutxitu barik, berriztu ta boteretsuago egin bear dutela.

Joan Mari Torrealday

Medioak aintzat artzea zaizu emen kokka. Bidea bidetzat jotzea, alegia. Gizarteko erakunde ta egiturak bideak besterik ez tira kristau-dotriñan. Xedea gizona da. Sobera dakigu frankotan ez dela ain erreza Kristianismuaren egi au soilla ta garbi ikusi ahal egitea. Bista lausotu-edo egiten zaigu antza...

Elizaren dotriña sozialaren oin ta arria giza-pertsonaren dignidatea da, bidezko denez. Praktikan, Elizaren dotriña guziak beti jo oi du gizonaren kristau konzeptura. "Gizona, bizi sozialaren objektu ta elementu pasiboa izan bearrean, aitzitik, bere sujeto, oifiarri ta xede da; eta olan izan eta iraun egin bear du" —Pio XII-gnak—. "Eleizaren dotriña onen lehen-prinzipioak dio gizona dela alabearrez erakunde sozial guzien fundamentu, kausa ta elburua" —Joan XXIII-gnak—.

Agi denez, katolikoaren egintzaren objektibua eta jo-muga ezin ditezke instituzioak ta egiturak berak izan. Gizona baiño. Orregatik ain zuzen ere, gizarte-erakunde ta egituretan lan egin bear dugu guk kristauok, instituzio oiek berak gizonai oztopo edo laguntza izan lekizkieken era ta neurrian. Katolikoaren egintzak ortara jo bear du, ba: egi-

turaok eragozpide barik, lagun de-
zaiotela gizonari bere perfektasune-
rako. Zuzen zuzen doa au askok
uste izan dutenaren kontra. Garbi
erakusten baitu etzaiola gizonaren
destinoari igual erakundeak nola-
nai eratuak izan ditezten. Bai zera
igual!

Egitura batzuk lagun lezaiokete
ta beste zenbait estorbu gogor izan
ere bai. Pio XII-gnak dio, gaitzera,
ba zirkunstantzi batzuetan ezina egi-
ten zaiola gizonari kristau bizitza.
Jakifia, Aita Santuak eztu esan nai
zifnezko heroismuakin ere ez leza-
kela inork situazio ta egokera guz-
tietan kristau ideal ori praktikatu.
Beste au baizik: zirkunstantzi ba-
tzuetan gizakumea, geienbat, eztela
gauza heroismu ori burutzeko. Izan
ere, nola jabetu ditek giza pertso-
na bere dignidadeaz, baldin lana ez-
pada bizi dedin medio bearrezkoak
emateko titulu? Eta nora joango
gaitzake nork bere burua landu ta
perfektasunera eraman bear duela
esaten, kultura alorrerako bideak
zarratuak bazaizkie langillei? Ma-
kifia bat olako exemplo ekar gene-
zake!

Eta ontasan onek guztiok total
izpiritutarrak direnez, ba-dugu nun
lanari ekin. Ain zuzen ere, kristau
guzien eginbear derriorekoa da
gizarte-egitura oiek eboluzio laister
bat lor dezatela, gizakume guztien
munduko ta betiko destinoan eragi-
pen bizia dute-ta.

Au ola, ez da errez ulertzekoa as-
kok egin oi duten arako galdera:

ba al dugu, guk kristauok, zer-egi-
fik politika ta sozial eremueta?
Gizonaren buruan beti erne da ten-
tazio zahar au; danetatik zaharre-
na ta arriskuetsuena, manikeotarra.
Lainoz-gaitziko kristianismu bat
egiten ibilli gera, munduari bildur
artu diogu, eta gure "erlijioa" loi
etzekigun amoreakgatik errealitya-
tearekiko ikutu guztiak aldentutzea
zela bide bakarra uste izan gen-
dun. Sagarraren arako kontu ura:
sagar onar aparte, etzitezten usteldu
ustelen aldamenen. Jaso dugu gu-
re konportamentu onen fruitu ego-
kia, bai. Gaurko kristau askoren
aidean dagoen kristianismu loka ori,
abe ta zimentarri bakoa, zer da, ba,
ori ezik? Esandakoa.

(Oar bat, argigarri lez: Eztabai-
da-gai izan bada ere Pacem in Ter-
ris-ko "kristau" orrek nortzuk di-
ren, katolikoak ala kristauak jene-
ralean, gelenak bigarren au onar-
tzen dutela uste dut. Nik ere bai,
emen). Noan arira.

Ba-dire defendiduko liguketenak
politikan ez dagola sartzerik, ze po-
litikak betiere injustizia ta beste
anitz pekatuetara bultzatzen gaitu,
ezin bestean. Afirmazio au zuritu
naiean eman dire arrazoiak ugari.
Batzuk bakarrik emango ditut,
agerrarritzatedo. Labur:

1.—"Grupo de presión" edo dire-
lako oiek komunzki interes propioen
gose amorru dire, eta ez diete prin-
zipio moralei batere kasurik egiten.

2.—Aginteak betiere koakzioa da-
rama-ta, ezin du zuzena izan. Eta

Estaduak berak ere etekin propioak lortzera du joera, besteenak bost ajol zaizkiolarik.

3.—Bizi politikoa parte-arte aktiboak postura imoralak artzera garamazki, prinzipio moralei lotu gakizkiela teoriar defendi arren.

4.—Kristianismuaren izenean politikan eskuartzeak egiunean, konpromisoan jartzen du derrior Elizaren opingarrietan, eztabaida-gai diren eremuetan aukera-libertadeari milla traba jarriaz. Eta Elizaren prinzipioak direlakoan besterik eman.

Ba-daukate noski egiantza ta arrazoi kutsua. Eta, askotan, osoa ere bai. Bafia uste dut eztagula zertan ain muturrera abiatu bearrik. Ez al da, ba, posible, emen ere, Eskolastikoen zorioneko "in medio est virtus" ura?

Laugarren puntuari narraikio orain.

Ori defenditzen digutenak zer esan dezaiguketen aisa da konprenitzen. Zera: kristauak **kristau bezela** ez dutela politikan sartzerik. Guk ezin dezakegu onart aburu au. Egia da eman direla geiegikeri ta abusoak puntu ontan. Asko, agian. Bafia nori kulpatu bear zaio ori? **Kristau bezela** jokatu dutelako izan ote da, gero?

Gai ontan komeni da kriteriu objektibu ta subjektibua bereiz ditza-gula.

Katolikoetatik ifork afirmazioen bat rebelatutzat jo badeza, artzeco obligazioan dago olakoa. Eztu

eskubiderik, ordea, beste edonori artu arazteko. Kriteriu objektibua falta baita. Kriteriu objektibu ori, ain zuzen ere, Elizaren agintea da. Objektibuki, Elizaren autoritateak xoilik beartu gaitzake dotriña bat artzera.

Ba-ditu onek bere gaiztasunak kaso bakoitzean praktikara eraman bear dugunean. Ortik sortu da, ain zuzen, objezioa. Bafia dudarik eztaguk geuk bear bezala jokatu bagenu, ez litzaiokela konpromiso arriskurik Elizari sortuko. Zer gertatu oi da, orduan?

Maizenik, tentazio gogorra izan da politikan ari diren katolikoentzako beren politika-konportamendua Elizaren autoritatean finkatu gura. Zelestina bat biurtuaz Eliza Ama. Eta kristau ideala balitz bezala eman oi dute berea, beren arerioak Kristianismuarenak egiñaz: zeozer txarrik balego, komunistak-edo kulpatu bear. Topikoa egin da onezkerota. Ez al zen ba, olakorik ezer gertatu ifoiz Trujillo-ren garai bateko Santo Domingo-n? Konstantino-ren garaitik asi-ta, istorioaren zear, zenbat kalte ez ote dio Elizari sufri-arazi olako konportamenduak...

Laugarren puntuari dagokion opinio ori defenditzen dutenak galdezten digute ea zeren amoreakgatik jo bear dugun guk, kristau geranez, politikara, arriskuak ain andiak izan nikan?

Erantzuteko Pio XII-garrenaren itzak erabiliko ditut:

“Derriorez eta betiere giza-bizitzak —bai partikularrak bai ta sozialak— Kristo-ren lege ta izpirituan kin topo egiten du; ortik datoz, alabarrez, apostoladutza erlijioso ta egintza politikoaerikiko ar-emanak. Politika itzak —bere esanai zuzenean— ez du esan nai erriaren, polis-aren, onerako kolaborazioa besterik. Erriaren delako onak, ordea, edatze zabala du, eta, beraz, polis alorrean garrantzi andiko legeak eztabaidatu ta eman ere egin oi dira: ezkontzari, familiari, umeari ta eskolari dagozkienak, adibide batzuetara xoilik mugatzearen. Ez al dire, gero, arazo auek erlijioari interesa zaizkionak batez ere? Utz dezakete indiferente ta apatiko apostolu bat?”

Egintzara beartzen gaitu Kristautasunak. Or eztago bueltarik. Eztugu onekin esan nai, alere, kristauak oro politikalarriak izan bear luketarik, ez. Politika-joera bokazioa baita.

Beno, bafia gaia tajuz erabiltzeko “politika” itzekin zer adirazi nai du dan noan aditzera, aurrera pasa orduko. Ara: administrazio publikoa eta ekonomi, sozial ta politikako erakundeak. Esanai zabalxea, ba.

Politikan ekin bearra ametituta ere, beste problema bat presenta dakiguke, onekin zerikusi ba-duena. Alegia: nundik, eta nola egin bear dugun lan ori.

Gaur ez dago dudarik, Pacem in Terris-ek dionez, gaur gizarteko egitura ta erakundeen “barrutik” egin

bear dugu lan. Barruan sartu ta eragikor jardun. “Mundua”-ren urbilletik ibilli bear dugula esan nai dut. Areago oraindik: “mundu” orren barruan eta sakoneran, andixik bakarrik da posible mundu au aldatzea-ta.

Amesa ta utopia dela uste dut ifioiz esan den arako ura, alegia: “katolikoentzako mundu aparteko bat egin bear genukela, gu geuretara bizi ahal gaitezen”. Nola, bafia? Ba alaxe: katolikoentzat eskusiba den mundu txatxar ortan, bearezko serbizioak oro arki genitzake. Unibersidadeak, eskolak, bankuak, klinikak. Eta zinemak.

Bai dela au utopia uts eta ustela! Esan ere olakorik! Besterik dio Aita Santuak: geuk sartu bear dugula, buru biotz ta guzti, or munduan, ortik egin ahal ditzagun, etika natural ta kristauaren arabera, gizarte-egiturak. Eta adibide gisa, nik uste, eginkizun batzu dakarki Pacem in Terris-ek. Zerauek: Sindikatoak, langintza-bazkunak, seguruak, kultura-lanak, politika, sendagintza, jolasbidea, etabar.

Munduko estrukturak oberantzta eramateko lan ontan, beti aurrerantzta egin bear dugu, guzia eginda dagoanik ifioiz pentsa gabe. Ez dezakegu guk ifioiz esan: gureak egin dik! Kristauak izan bear luketelako gizartean artega ta urduritasun sartzalleak. Ikus zer dela ta: Gizartea kristau egitea da gure lana. Jesus bakarrik izan zen kristau perfetoa. Eta guztiok, bera gera-

nez. Ezin gaitzake, ba, loak artu ta ezin gindezke bidez geratu arik eta Kristo-ren pare izan artio. Noiz ortaraino eldu, ordea? Egia esan, ifioiz ere ez. Bafia ori ez da motibua obetze-lanari uzteko. Aldrebes baiño.

Gizonarekin gertatzen dena, orobatsu, gizartearekin ere, aldeak alde. Paskal-ek dionez, gizartea ezta-lako gizon bat baiño, beti dirauena ta etengabe ikasiz dijoana. Soziedade bat, ba, ezin da izan sekula gizarte "kristaua", itzak duen sentidu absoluto ta akabuan. Kristau idealaren karakteristika bat, izan ere, bera baitan perfektasunerako amaibako eskabide ta esijentziak edukitzea baita.

Arrisku bat sor dakiguke fite, ori ola dela jabetzen geranean. Bai, Kristianismuaren amaibako eskabide orrek nagitasun ta pesimismu gaizkor bat eman dezaiokete giza-kumeari. Baldin ifioiz burutu ezin bada gizartearen naikunde ori, zer dela-ta lan egin bear guk? Kontuz, ezpaita galdera zuzena. Or bai-datza **meliorismua**-ren leloa. Gizarteko egitura ta erakunde oiek, ba, ifioiz perfetoak egin ezin badira ere, be deren obeak, askoz obeagoak egin gindezke. Egin bear ditugu.

Munduko gure egintzan nola baliu izpiritualei atea zabalago idiki, ala instituzio ta egitura beren xedea obe ardietsiko dugula esan zigun MM-k. Bistan da onekin ez-tuala esaten munduko zeregiñak be-

rez egin ditzakegunik. Munduko beste gizonen antzera, guk ere berdin landu bear dugu gere burua, gero gizartean influentzia egin ahal dezagun. Lehendabizi, ordea, fedea-ren argi zerutarra ta ona egiteko naikunde beroa erantsi bear dizkio-gu gure egintzari. Orrek gidatu ta zuzendu bear gaituzte. Eztu onek esan nai, alere, eztugula beste eze-ren bearrik.

Egia da, bai, katolikoaren egintzak ez-tuala ez buru ta ez buztanik bi kondizio oiek gabe. Eztu izate arrazoirik. Baiña gizarte-instituzioetan tajuz lan egin ahal dezagun, arrazoiaren arabera, derriorekoa da bete ditzagula beste kondizio batzuk ere. Beste edonork bezalaxe "jakitez ta teknikaz gai ta langintzarako trebe" izan bear dugu. "Katoliko" titulu utsa ez da gauza, egunean, gizarteko erakundetan sarrera eman ahal dezaigun. Eta obe ola; ezpabe, lehen bezala, zenbat egintza Elizarentzako lotsagarri ta kaltegarri ikustera bear-tuak giñake! Katoliko izen ori ez da ezer auzi ontan. Ifioiz izan da. Orregatik-edo diosku Joan XXIII-gnak alegindu gaitzela munduko zeregiñetarako gai ta gauza izaten.

Munduko gure zeregiñetan gauza bakoitzari dagozkion legeak eta berarizko egite-arauak betetzen saiatu bear dugu lehenik. Pacem in Terris-ek dio ia itzez-itz.

Garrantzi luzekoa deritzat alber-

tentzi oni. Anitz pekatu egin dugu, egin ere, guk katolikuok puntu ontan-eta. Askotxok uste izan dute beren lehenbiziko eginbearra influentzi zeukaten egituretan erlijio-igortzi azaletiko bat ematea zela. Okerretik zoazte —diotse Aita Santuak—. Zeren zuen lehen-eginbearra besterik da, ots: egitura ta erakundeek berai dagozkien gaiak ta indarrak erabillita, beren xede apartekoak burutu ditezen alegiñak egin, bide ortatik giza-perfektasunerako lagunduaz. Egunean kristau izenari bortxa egiteko auxe dela bide bakarra esango nuke.

Ez al duzue ezagutu eskolak edo zelan preparatu ta eman arren, kristau dotriña buruz zekitela-ta kontentu geratzen ziren maixurik? Ba-dire seigarren mandamentu-kontuak zuzen badoaz joan, konforme diren erri-agintariak, beren menpe dauzkaten egitura sozialak sufri-gaitzak izanikan ere. Arki genitzake lansari bidezkoa barik (ordez), langillei ejerzizio izpiritualak edo sasi-sarritxo bat edo beste eman oi dizkieten ugazabak.

"Katoliko pratikanteak" direla ori. Seiñalea da orren kristautasunak eztuala txakur txiki bi balio. Benetako Kristianismutik urrun dabiltz olakoak, naiz-ta medalla asko paparrean kokatuta erabilli. Lehen-bizi obligazioa ta urrengo debozioa esan oi da. Eta arrazoiaz. Ori da emen ere lege nagusi. Egia aitortu, aski da nunbait obligazioa, obrak kristianismua, baldin praktikan be-

te badeza, eguneroko bizi-moldearen artuemanetan giza-legez bete betean jokatuaz. Etzaio ifiori eskatzen, ba, gizarte-egituretan predikua-ak egiten asi dedin. Obrak eta testimoniao, ori da gaurko munduak eskatzen diguna.

Gauza neiko arrarora gertatzen da sarri, Euskal erria exenplo, kristau fede zaharreko erri batzuetan. Zera, bertako gizarte egitura ta erakundeak eztauke kristau-zentzu ta irizpiderik ia batere. Ta ori lege oiek eraikitzen kristau-sinismendunak ibilli direlarik. Zer dela-ta gerta diteke ori? Nun arki genezaizkioke orri azken-sustraiak? Kaso bakoitzean eta indibiduo diferenteetan zerbait aldauta, segurasko. Baña edozein modutan ere, sinismena eta biziera publikoa bat ez-etortzean. Fede ta bizierak desakordu bat dutelako tartean, kraskadura bat baiditzaan.

Gure artean beste problema bat ere pasetan da. Bear bada beste orren zergaitia. Onek esplikatzen baitu zergaitik gerta diteken siñismena-ta biziera publikoaren arteko desakordu ori. Onatx problema au: Beren bizi partikularreko goraberak eskabide gorri ta latzetan planteatzen dituzten katoliko oiek berak ere, agian, gero, itsuak dire oso ikusteko beren menpean dauden gizarte egiturak benetako injustitzi sufritueziñean nola diren. Eta ezta arritzekoa. Milla bider errezago baitzaie debekatutako gutizi ta naikunde batzuk alde bat uztea, elizan li-

mosnatxo bat luzatzea, are irabazpide batzuei uko egitea, beren ego-
kera ekonomiko-soziala oro alda le-
zaieketen egiturei ausartki aurre-
ematea baiño, erreformatuaz, ale-
gia. Oso zailla dela aitortu bear
da. Baiña kristauki gauzei begira-
tu arin bat egiten badiegu ere, de-
rriorezkoa denik ez tut dudatzen, ze
olako kristauak dezaiokete Elizari
ainbeste komunistak baiño kalte
geiago egin. Eskandaloa bide.

Eman duguna da arrazoi bat, ez-
pairik gabe. Beste bat ere eman de-
zakegu, Pacem in Terris-ek damai-
guna ain zuzen. Dio ba-ze kristauak
eztutelako era berdiñean landu be-
ren formazio erlijiosoa ta jakite-
ezagutza gertatu oi dela ori. Pro-
gresuaren aldetik ainbat pauso. Ta
izpirituarenetik? Or aurren lehen-
urratsak ematen ozta-ozta, gatzaro-

ra ifioiz ez atxikitzeke moduan, gai-
ñera.

Diferentzi onek dakarzkian ondo-
rioak penagarriak dire benetan. Uni-
bersitario ta profesiodunekin lanean
ari diren apaizak ao batez diote,
fede problemetatik geienbatek or
dutela nunbait iturburua. Jakita-
te-ezagutzak eta teknika-aurrerape-
nak bide berriak idikitzen dieten bi-
tarteetan, Kristautasunaren ezagu-
tzan ez tute pauso bat ere aitzinatu.
Eta orretara, etor dakizkieken pro-
blemei ez takite kristau erantzunik
nola asma. Errez da, gaiñera, ortik
salto bat egin eta Kristianismua ar-
buiatzea munduko arazoei erantzu-
pen egoki bat emateko gauza ezte-
la-ta.

Eztezan olakorik gerta Aita San-
tuak eskatzen du bijoaztela ezagu-
tza biak pare, ume ta gazteen for-
mazioan.